

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
FACULTATEA DE ECONOMIE ȘI ADMINISTRAREA AFACERILOR
Școala Doctorală în Științe Economice
Domeniul: Management

Drd. Flaviu Doru NEAGA

TEZĂ DE DOCTORAT

-REZUMAT-

**ABORDĂRI STRATEGICE PRIVIND ACTIVITATEA
DE TURISM ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE DURABILE**

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Tudor NISTORESCU

Craiova
2021

Cuvinte cheie

- *dezvoltare durabilă*
- *turism rural*
- *turism durabil*
- *management turistic*
- *management strategic*
- *opțiuni strategice*
- *agroturism*
- *ecoturism*
- *obiective turistice*
- *județul Sălaj*
- *abordări strategice*
- *analiza SWOT Sălaj*
- *analiza PESTEL Sălaj*
- *analiza TOWS*
- *instrumente strategice*
- *analiză managerială*
- *studiu empiric*
- *regiunea Nord-Vest*
- *potențial turistic*
- *caracteristicile managementului turistic*
- *implicarea stakeholderilor*
- *percepția rezidenților*
- *percepția turiștilor*
- *OMD-SJ*

Prin elaborarea acestui studiu dorim să ne aducem contribuția noastră modestă la cercetarea unui domeniu important al vieții economico-sociale, așa cum este turismul, atât la nivel teoretic cât și empiric. Suntem încrezători că perfecționarea managementului strategic în acest domeniu va facilita creșterea gradului de eficiență a activității tuturor unităților cu caracter turistic.

Studiul nostru este centrat pe cercetarea situației actuale a turismului din județul Sălaj, în speranța de a oferi recomandări pentru îmbunătățirea acestuia din punct de vedere al managementului dezvoltării durabile. Totodată scopul acestei cercetări este de a aduce clarificări fondului teoretic al conceptului de dezvoltare durabilă în turism, precum și de a evidenția beneficiile pe care managementul strategic al dezvoltării turismului durabil le aduce comunităților. În plus, prezentul studiu cuprinde abordări ale tuturor stakeholderilor implicați în dezvoltarea turismului durabil. În acest scop, sunt analizate diferite metode și instrumente de management strategic utilizate în turism, inclusiv modalitățile de aplicare a teoriei stakeholderilor. Mai mult, demersul științific și-a propus să analizeze latura calitativă a ofertei turistice din județul Sălaj pe baza opiniilor turiștilor și să evidențieze potențialul de îmbunătățire a acesteia. Un alt obiectiv l-am urmărit în lucrarea de față este identificarea tuturor stakeholderilor (părților interesate) și analizarea percepțiilor și gradului lor de participare la dezvoltarea turismului din Sălaj.

Cercetarea noastră are la bază următoarele: rolul important pe care îl joacă dezvoltarea durabilă în cadrul managementului turistic; creșterea pe care o are turismul în perioada contemporană; implicațiile sociale, economice și de mediu care sunt generate de către sectorul turistic, exprimate prin creșterea nivelului dezvoltării economice, progresul educațional și diversificarea culturală; potențialul de dezvoltare pe care îl deține sectorul turistic, în cadrul căruia turismul rural reprezintă o ramură importantă.

Raportându-ne la stadiul actual al cunoașterii, constatăm ca în anii de după cel de-al doilea război mondial, odată cu începutul recunoscut al turismului de masă, statele, orașele și regiunile încep să se promoveze în mod activ ca destinații turistice, alocând fonduri considerabile pentru dezvoltarea turismului. Există însă și alte puncte de vedere mai critice și mai prudente despre turism. Cu toate acestea devine evident că, odată cu efectele pozitive, activitatea turistică aduce și multe influențe negative destinațiilor sale, afectând adesea mediul natural și viața socială a comunităților.

Preocupările legate de impactul ecologic și dorința de a păstra identitățile culturale apar pe măsură ce creșterea oarecum necontrolată a facilităților și mișcărilor turistice amenință mediile naturale, împovărează resursele limitate ale unor destinații și în consecință beneficiile economice devin sezoniere și oarecum incerte. Impacturile negative ale turismului sunt atribuite în primul rând unor cadre de planificare inadecvate sau inexistente privind dezvoltarea turismului. Eșecul de a planifica în mod proactiv dezvoltarea turismului a lăsat multe destinații cu o moștenire nefavorabilă în ceea ce privește mediul și viața socială a comunităților. Experiența unor astfel de destinații ne arată că este adesea prea târziu pentru a inversa sau redirecționa dezvoltarea, iar aceste destinații vor suferi întotdeauna de problemele de mediu și sociale care sunt atât în detrimentul turiștilor, cât și al rezidenților.

Turismul are o poziție bine definită în cadrul dezvoltării durabile, fiind deopotrivă o industrie care valorifică atât mediul fizic cât și cel uman. El vinde o serie însemnată de resurse ca parte componentă a produsului său, dar este și activitatea care partajează unele resurse cu alte categorii de beneficiari, inclusiv, sau în primul rând, populația locală (*Nistoreanu, 2007, p.60*). Locuitorii decid dacă vor sprijini turismul în baza beneficiilor și a costurilor pe care industria le-a adus pentru ei înșiși și pentru comunitatea lor. Participarea comunității locale la turism aduce mai multe oportunități pentru localnici de a beneficia de dezvoltarea turismului, făcându-i astfel dornici să profite în mod durabil. Este necesar ca stakeholderii locali să fie familiarizați cu conceptul de turism durabil pentru a coordona procesul de dezvoltare. Dezvoltarea durabilă a turismului se bazează în mare măsură pe sprijinul rezidenților de destinație, pe bunăvoința și participarea acestora, deoarece atitudinea pozitivă a rezidenților este foarte importantă pentru satisfacția vizitatorilor și repetarea vizitelor. Prin urmare, dezvoltarea turismului nu trebuie să progreseze într-un mod ad-hoc fără un cadru general de ghidare și strategii predeterminate către obiectivele de dezvoltare.

Toate aceste aspecte vizând activitatea de turism sunt strâns legate de diversele abordări de management al turismului, care au evoluat de-a lungul anilor, având tendința de a se concentra pe elemente specifice planificării și gestionării destinațiilor. Abordarea planificării turismului durabil este una dintre cele mai cuprinzătoare și acceptate abordări. Conceptul durabil reprezintă un răspuns la preocupări internaționale mai largi cu privire la problemele ecologice, fiind susținut pentru sectorul turistic ca o posibilă soluție la degradarea de mediu și socială a resurselor.

Dezvoltarea durabilă este subiectul unei continue preocupări și inevitabil dezbateri pe diferite paliere, fie că ne referim la cel guvernamental, neguvernamental sau academic, atât pe plan național, cât și internațional. Unghiurile din care este privită aceasta sunt diverse, preponderent întâlnind în literatura de specialitate abordări de tipul ecologic durabil, economic durabil și social/cultural durabil. Dar, rezolvarea aspectelor în ceea ce privește dezvoltarea durabilă generează deseori obiective conflictuale de natură economică, socială, sau legate de protecția mediului. De aceea considerăm că o viziune strategică este binevenită, atât la scară macroeconomică cât și la nivel microeconomic, în încercarea de a pune pe un palier de echilibru nevoia de dezvoltare economică și socială cu elementele extrem de importante legate de mediu.

În lucrarea noastră, abordarea planificării turismului durabil se bazează pe realizarea a două condiții prealabile: o orientare strategică pe termen lung în planificarea turismului și participarea stakeholderilor în procesul de planificare. Prima dintre aceste condiții prealabile necesită planificarea strategică care să înlocuiască abordările convenționale de planificare. Strategia dezvoltării durabile a turismului urmărește atingerea a trei obiective de bază: conservarea valorilor resurselor turistice; experiențe îmbunătățite ale vizitatorilor care interacționează cu resursele turistice și maximizarea rentabilității economice, sociale și de mediu pentru stakeholderii din comunitatea gazdă. A doua condiție prealabilă identificată este implicarea și participarea mai multor grupuri de stakeholderi în procesul de planificare și luare a deciziilor. Aceasta este considerată o problemă esențială într-o abordare durabilă, deoarece în procesele tipice de planificare stakeholderii

sunt consultați de obicei la sfârșitul procesului, ceea ce lasă puține șanse pentru o intrare semnificativă în proces. Prin urmare, autori precum Faulkner (2003) susțin că realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă depinde de adoptarea unui model participativ, prin implicarea semnificativă a comunității, împreună cu stakeholderii și agențiile guvernamentale relevante. Pe baza acestor două condiții prealabile identificate în cadrul abordării durabile, planificarea turismului este strategică, adică este proactivă și adoptă un orizont de planificare pe termen lung, în același timp căutând și răspunzând nevoilor stakeholderilor.

Dezvoltarea turismului durabil în zonele rurale este favorizată de natura mai puțin atinsă de om, precum și de moștenirea culturală și istorică. Aceasta permite renașterea comunităților rurale și a producției agricole în fermele mici, păstrează tradițiile și obiceiurile locale, protejează reperele naturale, crește bogăția economică a comunității și împiedică emigrarea. Turismul în zonele rurale arată, o tendință în creștere, astfel încât în ultimii zece ani numărul unităților de cazare din zonele rurale este în continuă creștere. Creșterea cererii în turismul rural este legată de schimbările din societate, precum și de percepțiile turiștilor. În general, oamenii sunt mai educați, ceea ce implică surse de venit mai mari. Mai mult decât atât, oamenii au mai mult timp pentru petrecerea timpului liber, pe care nu-l petrec într-o singură vacanță din an, ci mai degrabă îl împart în câteva vacanțe mai scurte. Deși nu este o condiție, educația superioară și veniturile sunt într-un fel conectate de o mai bună conștientizare a sănătății, a problemelor "verzi", de a petrece timp în natură și de a consuma alimente ecologice. Autenticitatea locurilor este mai apreciată, iar cererea pentru gastronomie locală este în creștere. Oamenii din așezările urbane sunt obosiți de stilul de viață stresant. Accesibilitatea în zonele rurale a fost îmbunătățită prin dezvoltarea rețelelor de transport, conexiunilor de trafic și îmbunătățirea comunicațiilor. În plus, numărul de agenții turistice care includ sărbătorile rurale în pachetele lor sunt în creștere. De asemenea a crescut și numărul persoanelor în vârstă active care doresc să călătorească în destinații rurale. Acestea sunt câteva din argumentele care ne-au determinat să rezervăm un spațiu important în lucrarea noastră turismului rural, ca parte esențială în ceea ce înseamnă dezvoltarea durabilă.

Dezvoltarea durabilă a turismului necesită implicarea și conștientizarea tuturor stakeholderilor precum și cooperarea acestora. Rolul cheie în mecanismul dezvoltării turismului durabil îl dețin organele guvernamentale. Luând exemplul județului Sălaj care, deși are unele probleme legate de resursa umană ca urmare a emigrării, fiind bogat în frumuseți naturale deține un potențial turistic remarcabil pentru diferite tipuri de turism durabil, printre care și cel rural. Dar, pentru a dezvolta turismul durabil în Sălaj, este importantă identificarea tuturor factorilor interesați care participă la crearea sa și recunoașterea percepțiilor și atitudinilor acestora. În acest sens, apreciem că este necesar să se clasifice stakeholderii în funcție de prioritatea lor pentru a le stabili rolul în dezvoltarea durabilă a turismului.

Managementul turismului durabil în România prezintă un mare interes din partea cercetătorilor în domeniu, existând foarte multe referințe în acest sens. Pentru studiul nostru de caz din perspectiva managementului strategic al turismului durabil, am ales județul Sălaj care are un

potențial turistic complex, dar din păcate fără o vizibilitate la nivelul altor zone turistice precum Maramureșul, Nordul Bucovinei, Mărginimea Sibiului.

Atenția pe care o acordă cercetătorii turismului în general, și unităților turistice în particular, în perioada contemporană, atât la nivel național cât și internațional, evidențiază importanța temei de cercetare. Cu toate acestea la nivel național, studiile empirice dezvoltate până în prezent, care să creioneze un cadru științific cu privire la tema abordată, nu sunt prea numeroase. Gradul de noutate al cercetării, vizează între altele: modul de aplicare al metodologiei de cercetare; abordarea managementului strategic al dezvoltării turismului în termeni de durabilitate (elaborarea, adoptarea și implementarea politicilor relevante); realizarea unei cercetări orientate spre dezvoltarea turismului durabil la nivelul județului Sălaj.

În conformitate cu importanța temei de cercetare precizăm că *obiectivul principal* al cercetării noastre constă în identificarea elementelor care își pot aduce aportul la perfecționarea managementului strategic al unităților turistice, în scopul obținerii unei eficiențe ridicate. În acest sens, identificăm existența unor legături între dezvoltarea durabilă și turism, cu scopul de a evalua nivelul de perfecționare a managementului în unitățile turistice. Acest obiectiv a fost realizat prin intermediul unei cercetări realizate cu privire la turismul din județul Sălaj.

Obiectivele secundare sunt extrase din obiectivul principal al studiului nostru și sunt împărțite pe două planuri: teoretic și aplicativ.

La nivel teoretic, subliniem următoarele obiective: *clarificarea conceptelor și abordărilor moderne în ceea ce privește turismul durabil; analiza turismului pe plan internațional cât și național, ca domeniu fundamental în ceea ce privește activitatea economică și socială; clarificarea conceptelor de dezvoltare durabilă în turism; clarificarea importanței unităților turistice pentru economia modernă; identificarea elementelor referitoare la perfecționarea managementului strategic în unitățile turistice.*

La nivel aplicativ, următoarele obiective sunt evidențiate: *identificarea elementelor similare între rezultatele prezentului studiu de cercetare și rezultatele cercetărilor întreprinse în domeniu la nivel internațional; analiza unor legături între percepțiile turiștilor, stakeholderilor și conceptul de dezvoltare durabilă în vederea perfecționării managementului unităților turistice.*

Întregul nostru demers, reprezintă o provocare privind implicarea responsabilă pentru a face funcțională o cale de cunoaștere, promovare științifică și organizațională la nivelul întregului județ Sălaj, o regiune care beneficiază de potențial natural, dar nu deține o amenajare corespunzătoare și funcțională, pentru a se putea practica turismul durabil.

Lucrarea noastră a urmărit *cinci axe de cercetare*: (I) studiul teoretic al literaturii de specialitate cu privire la apariția, importanța și evoluția conceptului de dezvoltare durabilă; (II) analiza impactului pe care îl are turismul asupra dezvoltării durabile; (III) evaluarea metodelor și instrumentelor pentru analiza strategică a dezvoltării turismului în contextul dezvoltării durabile; (IV) evaluarea strategică a dezvoltării zonei de turism din județul Sălaj; (V) cercetare empirică privind percepția rezidenților și a turiștilor referitoare la dezvoltarea și valorificarea turistică în zona

județului Sălaj, urmată de elaborarea unei strategii cu obiective și acțiuni bine precizate și o propunere de model de management al destinației turistice Sălaj.

Două observații trebuie să facem cu privire la demersul nostru, înainte de a prezenta aspectele principale ale cercetării. Prima observație se referă pe de o parte la capitolele teoretico-metodologice, iar pe de altă parte la cele ale studiului de caz. În primele trei capitole atitudinea discursului va fi una de analiză documentată tematic prin bibliografia asumată, iar în ultimele capitole inserăm și contribuții ale noastre ca efect ale reflexiilor studiului de caz. A doua observație se referă la atitudinea critică în ceea ce privește aspectele disfuncționale ale managementului dezvoltării rurale prin turism durabil în județul Sălaj. Această atitudine critică are în vedere managementul din administrațiile locale (primării, prefectură), cu privire la proiectele de infrastructură, realizate în perioade diferite și distanțate în timp, dar care ocolesc amenajarea performantă a șoselelor pentru practicarea tipurilor de turism durabil pe care îl analizăm în studiul de caz; un areal cu multe oferte turistice, dar prost gestionate din punct de vedere managerial.

Pe baza analizei bibliografice și a studiilor practice din teren, au fost formulate trei ipoteze de cercetare. Luând în considerare cerințele științifice, ipotezele au necesitat o verificare empirică, folosind metode diverse, în cazul de față optând pentru o abordare experimentală prin raportarea directă la realitatea existentă. În acest sens am apelat la culegerea de date și cercetarea empirică bazată pe raționamente inductive. Dat fiind accesul dificil la anumite date, suspiciunile generate de corectitudinea furnizării acestora, imposibilitatea de a corela informațiile obținute pe baza cercetărilor primare cu informațiile compatibile obținute din alte surse cu un grad de credibilitate ridicat, vom opta pentru evaluarea și testarea calitativă a ipotezelor formulate.

Ipotezele generale pe care se fundamentează demersul nostru științific sunt următoarele:

Ipoteza 1. În contextul actual, există o legătură neechivocă între dezvoltarea regională durabilă, ca deziderat, și calitatea politicilor publice la nivelul autorităților naționale și locale;

Ipoteza 2. Potențialul actual al turismului rural din județul Sălaj poate fi exploatat de o manieră adecvată, dacă se asociază cadrului natural și antropic existent inițiativele locale susținute printr-o abordare strategică care să genereze performanță;

Ipoteza 3. Dezvoltarea turismului în județul Sălaj este corelată cu rigorile actuale legate de dezvoltarea regională durabilă.

Pe parcursul tezei am formulat și o serie de ipoteze derivate, adaptate cercetărilor punctuale, la care pentru analiza datelor am folosit programul statistic SPSS 20.0 (Statistical Packages for the Social Sciences) și Microsoft Office, rezultând diferite analize: analiza frecvențelor; calcularea valorilor medii și mediane; testul "hi-pătrat" (Chi-Square test); analiza ANOVA; coeficientul de corelație a lui Pearson. Relevanța teoretică ca și cea aplicativă a tezei derivă, în primul rând, dintr-o analiză bibliografică extinsă, cuprinzând referințe bibliografice diverse, de la cărți fundamentale în domeniul vizat, până la articole științifice din fluxul actual de publicații, nefiind de neglijat nici permanenta ancorare în reglementări naționale și europene. În cel de-al doilea rând, teza prezintă utilitate practică pentru toți stakeholderii din turism, rezultatele obținute putând reprezenta un punct

de pornire pentru fundamentarea strategiilor și a deciziilor subecvente în scopul dezvoltării unui turism durabil, nu doar la nivel regional.

Studiul realizat are anumite limite legate de inerentele rețineri ale persoanelor care au completat chestionarele, în legătură cu oferirea unor răspunsuri sută la sută obiective, existând totodată și un caracter subiectiv al analizei, generat de autor, dar și de opiniile exprimate de specialiștii din domeniu.

Aria de cercetare a tezei de doctorat a cuprins identificarea și investigarea din punct de vedere strategic a factorilor cu influență majoră în asigurarea unei dezvoltări regionale durabile în turism, având ca studiu de caz județul Sălaj, un județ cu potențial ridicat, dar mai puțin exploatat. O parte importantă a tezei este alocată activităților din turism, cu accent pe teoria stakeholderilor, urmărind propunerea de noi practici sustenabile de afaceri. Contextul general este cel creat de conștientizarea limitării resurselor naturale, a schimbărilor climatice, a impactului nociv al omului asupra mediului etc. Pentru toate aceste probleme este necesară aplicarea unor soluții sustenabile, dar nu întotdeauna, acțiunile întreprinse evită apariția unor disparități, a unor decalaje sau a unor rezultate diferite. La nivelul României, cu privire la perspectiva dezvoltării durabile a turismului, se constată o distribuție inegală a oportunităților, un subiectivism evident la nivelul deciziilor politice și inevitabil un nivel diferit de dezvoltare economică.

În cadrul demersului nostru privind elaborarea tezei de doctorat am inclus atât analiza stadiului actual pe plan teoretic al cercetărilor în domeniu cât și o amplă cercetare practică realizată pe baza analizei din teren, folosind ancheta prin sondaj adresată diferiților stakeholderi din activitatea de turism sau conex cu acesta (potențator al activităților de turism sau beneficiari ai acestuia). Astfel am creat ocazia identificării unor soluții integrate în strategii posibil de aplicat pentru dezvoltarea durabilă a turismului în general și în județul Sălaj în particular.

Așa cum am menționat, demersul nostru științific s-a fundamentat pe verificarea unor ipoteze generale care au fost mai mult sau mai puțin validate, astfel:

Ipoteza 1 se validează total, analizele calitative, dar și cele cantitative realizate pe parcursul cercetării demonstrând, în mod neechivoc, dependența dezvoltării durabile a turismului în județul Sălaj de existența unor politici naționale și europene referitoare la dezvoltarea zonelor rurale. Motivele țin și de profilul social și cultural al populației din zonă, cu așteptări permanente legate de sprijinul autorităților locale și naționale, dar și de obiectivele globale ale sectorului turistic legate de promovarea creșterii economice susținute, incluzive și sustenabile, respectiv conceperea și implementarea unor politici de creștere a turismului durabil, generator de noi locuri de muncă, turism care oferă întâietate produselor și producătorilor local și care promovează necondiționat cultura locală.

Ipoteza 2 este validată pe baza tuturor concluziilor formulate din analizele și cercetările realizate. Rezultatele analizei stakeholderilor, prezentate pe larg în capitolul 4, oferă argumente suficiente și clare pentru validarea acestei ipoteze. Doar cu titlu de exemplu, răspunsurile, în integralitatea lor, referitoare la întrebarea ”Este importantă dezvoltarea durabilă în organizația dvs.?”

Dacă da, cum promovează organizația dvs. dezvoltarea durabilă?” au reliefat că dezvoltarea durabilă este importantă pentru organizația lor. Furnizorii de cazare, muzee, agenții turistice, parcuri și arii naturale, au contribuit la dezvoltarea durabilă a județului prin angajarea localnicilor, gestionarea deșeurilor, gestionarea responsabilă a resurselor naturale (parcuri și arii naturale) și prin includerea gastronomiei tradiționale și artizanatului în oferta lor turistică.

Ipoteza 3 este validată parțial, constatându-se o suprapunere de planuri între ceea ce înseamnă reglementările existente, nevoile percepute de către diferiții stakeholderi și realitatea rezultată pe baza cercetărilor efectuate. Astfel, conform rezultatelor cercetărilor efectuate, la nivelul eșantionului supus analizei, 10,5% dintre turiști precizează că nu au auzit niciodată despre conceptul de dezvoltare durabilă, iar 20,9% dintre turiști menționează că dezvoltarea durabilă nu a jucat un rol major în alegerea destinației lor, pentru 34,5% dintre turiști, dezvoltarea durabilă are o influență parțială în alegerea unei destinații turistice, în timp ce pentru 32,9% dintre turiști dezvoltarea durabilă joacă un rol major în alegerea destinației lor.

Lucrarea este concepută în cinci capitole, distincte din punct de vedere al conținutului, dar care toate gravitează în jurul abordării de management specifice turismului, plecând de la conceptele de bază ale dezvoltării durabile contemporane, baleind ulterior prin particularitățile turismului în contextul dezvoltării sustenabile și continuând cu identificarea unor instrumente și metode manageriale necesare și utile în domeniul turismului, pentru ca în final să dezvoltăm o *cercetare empirică*, care parcurge traseul de la evaluarea strategică a turismului în aria de interes vizată, până la identificarea percepției părților interesate în dezvoltarea durabilă a turismului în județul Sălaj.

Primul capitol, "**Dezvoltarea durabilă – exigență a lumii contemporane**", realizează o *radiografiere a situației existente, putând fi considerată o analiză diagnostic a dezvoltării durabile*. Abordarea este una de tip gradual, pornind de la dimensiunea globală și restrângând progresiv aria de analiză la zona rurală și ulterior, cu un nivel mai profund de analiză la zona rurală românească. Analiza propusă este una de tip exhaustiv, surprinzând opinii diverse și marcând, de o manieră critică, atât opinii favorabile cât și idei aparținând unor oponenți ai conceptului.

Din punct de vedere conceptual, în lucrare, durabilitatea este văzută ca un principiu operațional. *În acest sens, la nivel teoretico-metodologic, o contribuție semnificativă a lucrării este clarificarea esenței dezvoltării durabile, fiind analizate mai multe puncte de vedere reliefate în literatura științifică a domeniului cu privire la coordonatele principale ale conceptului și respectiv la prioritățile sale (aspectele de natură economică, socială și cele de mediu).*

Lucrarea se constituie într-o pledoarie credibilă, bine argumentată, conform căreia obiectivele vizate de dezvoltarea durabilă sunt întotdeauna mai ușor de realizat la o scară mai mică, în condițiile în care ciclurile ecologice locale pot fi mai ușor ceea ce face politicile de dezvoltare durabilă mult mai simple de implementat.

Din analiza definițiilor, conceptelor și a teoriei dezvoltării durabile în general a reieșit ideea utilității și necesității dezvoltării rurale prin turism durabil, o dezvoltare care trebuie susținută în mod evident de capacitățile creative ale managementului administrației locale, într-un parteneriat

durabil cu comunitatea. Acest cadru de colaborare trebuie să asigure armonia dintre dezvoltarea comunitară și afacerile de toate tipurile, dar cu accent pe valorificarea potențialului turistic existent. S-a argumentat că un astfel de demers asigură o bună înțelegere a fenomenului complex al dezvoltării durabile și creează premisele unei corecte anticipări a schimbărilor viitoare.

Cel de-al doilea capitol "**Turismul-componentă a dezvoltării durabile**" plasează accentul pe domeniul principal de interes al cercetării doctorale. *O contribuție importantă a lucrării în acest capitol este reprezentată de analiza impactului generat de promovarea și dezvoltarea activităților de turism rural din România, pe baza datelor statistice furnizate de Institutul Național de Statistică și de către Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.* Originală este clasificarea regiunilor rurale pe baza unor criterii relevante (calitatea produsului turistic și a serviciilor, varietatea și produsul turistic, prețul mediu, promovarea produselor și serviciilor turistice, imaginea regiunii, varietatea de identități, marketing și distribuție), dar și studierea elementelor reprezentative pe baza matricei principalelor amenințări la adresa dezvoltării durabile a turismului rural.

De asemenea, în acest capitol a fost analizat, pe baza datelor statistice existente, impactul economic, social și de mediu al pensiunilor agroturistice asupra zonelor rurale. Analiza practicilor existente și a experiențelor pozitive din diferite regiuni ale României ne-au permis formularea unui set de recomandări cu aplicabilitate directă în sfera turismului rural. Aspectele vizate sunt direcționate către susținerea antreprenorilor locali, prin măsuri de natură legislativă, dar și prin o serie de inițiative care să conducă spre un sprijin real din partea statului, cu efect la nivel național și regional. Acestea se referă la sistematizarea informațiilor legate de activitățile antreprenoriale și descoperirea avantajelor concurențiale ale anumitor teritorii, inclusiv prioritizarea acestora, stimularea firmelor în vederea promovării produselor și serviciilor rurale, respectiv eficientizarea serviciilor de extindere, consultanță și educație pentru nevoile specifice turismului rural.

O parte importantă a lucrării se referă la studierea situației existente la nivel european. Am realizat o analiză retroactivă, prelucrând, din punct de vedere al evoluției în timp, datele relevante pentru dezvoltarea turismului rural, dar și o analiză prospectivă, anticipând evoluții viitoare pe baza direcțiilor strategice și a trendului existent în țările recunoscute ca performante în domeniul turismului. Concluzia principală ne-a permis sublinierea unei diferențe esențiale între cele două modele recunoscute la nivel european, astfel: modelul vest-european se concentrează pe promovarea surselor alternative de venit pentru oamenii din mediul rural, în timp ce modelul est-european are ca principal țel redirecționarea fluxurilor turistice din centrele turistice tradiționale spre zonele rurale.

Un punct forte al acestui capitol îl reprezintă clarificarea conceptuală a unor noțiuni larg utilizate, dar cărora nu întotdeauna li se asociază elemente corecte de definire. Astfel, au fost identificate, analizate și clarificate o serie de concepte precum turism durabil, turismul de masă, agroturismul sau ecoturismul.

Realizarea unei cercetări introspective ne-a permis o caracterizare exhaustivă a agroturismului și oferirea unei rețete simple de dezvoltare a unei astfel de afaceri care să creeze premise de succes. Modelul care trebuie urmat se bazează pe câteva elemente simple: oferirea unui tarif mai mic decât

la hotel, în aceleași condiții de confort și de calitate; beneficiul liniștii; meniuri sănătoase și naturale din bucătăria tradițională a zonei și rețete țărănești; apropierea de locuri interesante de vizitat, cum ar fi obiective istorice, culturale sau geografice.

Un important semnal de atenționare rezultă ca urmare a studierii conținutului și implicațiilor generate de conceptul de ecoturism. Ecoturismul reprezintă, în accepțiunea noastră, unul dintre subiectele oferite de literatura specifică de turism, situat constant în atenția cercetătorilor, care a fost dezbătut, discutat și analizat la nivel teoretic, dar care a reușit prea puțin să avanseze în ceea ce privește nivelul de aplicare și implementare. În ciuda numărului impresionant de articole care au fost scrise despre ecoturism, experiența practică indică un fapt puțin anticipabil și anume un stadiu incipient în ceea ce privește implementarea cu succes a ecoturismului și stăpânirea artei de a putea pune în practică ceea ce există dezvoltat din punct de vedere teoretic.

Pornind de la cunoașterea generală și de la exemplele aplicate în alte spații geografice, *au fost identificate câteva soluții care pot reprezenta o importantă sursă de inspirație pentru diverse destinații.* Lecțiile vizate sunt fundamentate pe exemple de succes, demonstrând experiențe de bune practici care asigură eficiență, și arată calea de urmat, respectiv cum trebuie procedat. Aceste demersuri deși pot fi tratate ca măsuri incipiente, au marele avantaj al indicării unei direcții corecte spre care se îndreaptă turismul.

Capitolul al treilea "***Cadrul metodologic de analiză managerială a turismului în contextul dezvoltării durabile***" are ca piloni de sprijin două aspecte: pe de o parte instrumentarul și metodele specifice de management aplicabile în domeniul turismului, iar pe de altă parte analiza stakeholderilor în activitatea de turism durabil. Sunt identificate și justificate ca utilitate analiza SWOT, analiza PESTEL, metoda PERT.

Rolul analizei SWOT este arhicunoscut și nu necesită o argumentare extinsă. Aceasta a devenit indispensabilă în managementul strategic, permițând identificarea rapidă a punctelor-cheie asociate unei disfuncții, dar și stabilirea direcțiilor de acțiune în vederea soluționării acesteia.

În contextul creșterii rolului turismului pentru economiile locale, regionale, o politică manageriată referitoare la turism devine o prioritate. Atât deciziile operaționale, cât și cele tactice specifice trebuie să se bazeze pe strategii corect fundamentate. Ca urmare a cercetărilor efectuate, ne exprimăm convingerea că este necesară o analiză completă și complexă, astfel încât opțiunile strategice și planurile de acțiune să fie formulate și implementate corect. De asemenea, în cadrul lucrării au fost prezentate ca variante posibile de aplicare indicatorii PEGR (Poverty Equivalent Rate) sau PPGI (Pro-Poor Growth-Index), sistemul informațional TRINET (Tourism Research Information Network) etc.

Scopul cheie al managementului strategic aferent unei unități teritoriale este menținerea acesteia pe piață și consolidarea oportunităților de dezvoltare. Folosind literatura de profil, au fost definite etapele unei strategii de management pentru o destinație turistică. Activitățile operaționale sau tactice specifice trebuie să rezulte din planurile strategice și, mai ales, din strategiile locale și regionale pentru dezvoltarea turismului. Astfel de strategii trebuie să se bazeze pe analize fiabile ale

potențialului intern și a mediului aparținător unei destinații prin utilizarea unei analize SWOT complete. Pe de altă parte *analiza documentară realizată a permis conștientizarea faptului că abordarea teoriei stakeholderilor oferă diferitelor tipuri de organizații, posibilitatea să își dezvolte propriile modele interne de analiză.* De aceea, în această cercetare, ca exemplu al utilizării practice a teoriei stakeholderilor, am optat pentru analiza implicării acestora. Studiul nevoilor și așteptărilor specifice acestora poate fi un instrument util în luarea celei mai bune decizii strategice de dezvoltare rurală a turismului.

Capitolul al patrulea "*Evaluarea strategică a turismului în județul Sălaj*" are un grad mare de relevanță și originalitate pentru tematica abordată în cadrul tezei de doctorat. Sunt prezentate, printre altele, aspecte referitoare la resursele turistice din Sălaj. Cercetarea realizată prin metoda studiului de caz abordează realitatea socio-economică din județul Sălaj în ceea ce privește dezvoltarea durabilă și turismul. Metodologia de cercetare este diversă, fiind utilizate metode cantitative și calitative, precum cercetarea statistică și culegerea de date din literatura din domeniu (rapoarte, strategii, studii, monografii, chestionare destinate stakeholderilor locali și analiza PESTEL și SWOT). Concluziile formulate sunt diverse și vizează problemele dezvoltării durabile a turismului. De exemplu, prin analiza efectuată a fost posibilă identificarea, la nivelul județului Sălaj, a unor puncte slabe legate de lipsa cunoștințelor necesare cu privire la atragerea de fonduri europene pentru majoritatea antreprenorilor, lipsa de experiență în valorificarea obiectivelor folosind principiile moderne de marketing, lipsa unei îndrumări clare în sistematizarea zonelor rurale și urbane, lipsa locurilor de muncă pentru tinerii cu studii superioare. Rezultate semnificative au fost obținute și ca urmare a administrării chestionarului în cazul stakeholderilor.

O analiză extrem de relevantă este cea referitoare la situația ofertei turistice, concretizată în structuri de primire turistică, sosiri și înnoptări în acestea. Concluzia desprinsă pe baza interpretării datelor statistice demonstrează existența unei capacități de cazare superioară interesului manifestat de turiști pentru județul Sălaj, fapt reliefat prin gradul de ocupare redus. Cauzele sunt multiple și imputabile diferiților actori care operează în domeniul turismului. De la autoritățile locale până la investitorii din zonă, de la agențiile de turism până la angajații din acest sector, există un spațiu larg de manevră care să conducă la creșterea atractivității zonei, la valorificarea superioară a potențialului antropic și geografic.

Din punct de vedere strategic, cercetarea ne-a permis identificarea unor direcții care să conducă spre un nivel mai bun al performanței. *În cadrul strategiilor de diversificare am propus dezvoltarea conținutului programelor de promovare în sensul introducerii mai multor atracții naturale și de arhitectura rurală, diversificarea serviciilor de turism pentru a asigura un grad mai înalt de satisfacție turiștilor și, în consecință, a genera o creștere a numărului de turiști care vizitează județul Sălaj.*

Semnificative sunt și cercetările care au avut drept scop crearea unei imagini mai clare a rolului stakeholderilor în dezvoltarea turismului durabil în Sălaj. În acest scop am utilizat un instrument de lucru consacrat, respectiv grila bidimensională propusă de Freeman, ca instrument

analitic în definirea stakeholderilor. Această grilă ia în considerare două atribute importante ale stakeholderilor: interesul și puterea. Pe baza analizei răspunsurilor la chestionarul administrat, putem spune că stakeholderii din județul Sălaj percep oferta turistică actuală ca fiind bazată în principal pe frumusețea naturală (96,45%), ei consideră că principalele oportunități pentru o viitoare dezvoltare a turismului rural durabil sunt tot resursele naturale, pe baza cărora pot fi dezvoltate noi produse și servicii turistice. Provocările cărora vor trebui să le facă față sunt: tendințele demografice negative și lipsa unei forțe de muncă specializate în domeniul turismului. A reieșit de asemenea că dezvoltarea durabilă este importantă pentru toți stakeholderii, iar 82% dintre respondenți au declarat că participă activ la turismul rural.

Ținând cont de datele statistice existente, dar și de rezultatele cercetării întreprinse, putem concluziona că, deși stakeholderii din turismul rural sălăjean sunt conștienți de faptul că durabilitatea este imperios necesară pentru dezvoltarea turismului rural în regiune, acesta din urmă încă nu se bazează pe principiile dezvoltării durabile. Chiar dacă majoritatea stakeholderilor sunt familiarizați cu principiile dezvoltării durabile a turismului rural, principalul postulat al dezvoltării durabile, care afirmă că turismul trebuie să permită în același timp dezvoltarea economică și socială a regiunii, fără a folosi excesiv resursele naturale, nu este îndeplinit. Deși stakeholderii susțin faptul că implementează principii de dezvoltare durabilă în organizațiile lor, populația fiind în continuă scădere, iar ratele ridicate ale șomajului persistând, putem aprecia că dezvoltarea turismului rural nu se bazează pe principii de dezvoltare durabilă la nivelul nevoilor actuale și a potențialului existent.

O analiză utilă și generatoare de informații valoroase este analiza comparativă. Pe baza unei astfel de analize am ajuns la concluzia că satele Sălajului rural au un potențial turistic bogat și ar fi de o mare utilitate, sub aspect organizațional, înființarea unor asociații pentru dezvoltarea turistică, care să se bazeze pe agenții de turism dinamice și funcționale. Astfel, ar exista premisele unor efecte sinergice generate de toate categoriile de stakeholderi, generând o capacitate de atragere mai mare și o putere de negociere semnificativ mărită în relația cu toate celelalte entități cu care se interacționează, fie din sfera publică, fie din cea privată. Cu alte cuvinte considerăm că se impune înființarea Organizației de Management al Destinației turistice Sălaj, la care facem referiri detaliate în finalul tezei de doctorat.

În ultimul capitol intitulat "***Cercetare empirică privind percepția rezidenților și a turiștilor referitoare la dezvoltarea și valorificarea potențialului turistic al județului Sălaj. Orientări strategice.***" ne-am propus ca prin intermediul acestei cercetări să determinăm percepția locuitorilor din județul Sălaj referitoare la dezvoltarea turistică a acestuia. S-a optat pentru o cercetare cantitativă, care a presupus interogarea pe bază de chestionar (22 de întrebări), a unui eșantion reprezentativ format din locuitori ai județului Sălaj. Studiarea percepției locuitorilor județului Sălaj a fost analizată în funcție de trei componente: componenta afectivă (emoții și sentimente); componenta cognitivă (cunoștințe și opinii) și componenta conativă (comportament).

În urma cercetării întreprinse asupra percepției rezidenților cu privire la județul Sălaj ca destinație turistică, s-a constatat faptul că gradul de satisfacție al indivizilor referitor la

comunitatea în care locuiesc este determinat de modul în care percep efectele pozitive și negative ale dezvoltării turismului. Astfel, opiniile cele mai favorabile au ca răspuns evaluări pozitive ale impactului turistic. Percepțiile rezidenților indică faptul că planificarea și dezvoltarea turismului în Sălaj trebuie să se concentreze pe îmbunătățirea serviciilor, a transportului public și a infrastructurii rutiere. În ceea ce privește potențialul beneficiu personal al rezidenților, rezultatele au evidențiat o relație pozitivă cu privire la percepția impactului. Aceste rezultate sunt în conformitate cu "Teoria schimbului social (SET)". Astfel putem concluziona că rezidenții sunt mai susceptibili să reacționeze și să perceapă impactul într-un mod pozitiv față de cei care nu obțin beneficii din această activitate.

Dezvoltarea activității turistice trebuie să fie orientată după o consultare clară cu rezidenții, având în vedere faptul că în funcție de comunități, nevoile sunt diferite. În timp ce unii încearcă să dezvolte locuri de muncă, alții sunt interesați să îmbunătățească infrastructura sau zonele de agrement. În acest sens pot fi utilizate analize care au la bază idei rezultate din aplicarea interviurilor semi-structurate, în cazul asociațiilor și conducătorilor instituționali, sau a chestionarului în cazul vizitatorilor. Este relevantă aplicarea unui sondaj printre turiști pentru a înțelege dinamica necesară serviciilor și produselor oferite în regiune.

Considerăm că se impune efectuarea de studii longitudinale, în vederea examinării potențialelor schimbări cu privire la sprijinul rezidenților pentru dezvoltarea turismului. Aceasta din cauza schimbărilor economice care apar pe termen mediu și lung și a faptului că în anii următori trebuie să existe un plan turistic clar pentru județul Sălaj. Prin urmare, repetarea unui astfel de studiu pe o perioadă de cinci sau zece ani ar fi imperios necesară pentru a înțelege ce schimbări apar și care principii trebuie să ghideze acțiunile viitoare.

A doua cercetare a urmărit percepția turiștilor asupra destinațiilor turistice din județul Sălaj, cu referire la motivațiile consumatorilor, învățarea, atitudinile și experiența anterioară. Prin intermediul acestei cercetări s-a dorit identificarea tipului de turiști care vizitează județul Sălaj (în funcție de datele lor socio-economice), care sunt obiceiurile lor legate de călătorii, motivele pentru vizitarea destinației și preferințele lor. Conform rezultatelor cercetării au fost colectate 258 de chestionare completate, care au fost ulterior utilizate pentru analiza cererii turistice. Soluțiile rezultate din prelucrarea statistică a datelor se referă la: îmbunătățirea infrastructurii; îmbunătățirea calității serviciilor și a cazării în hoteluri și pensiuni; introducerea mai multor produse locale în produsele și serviciile turistice oferite; îmbunătățirea gastronomiei și prepararea alimentelor; suplimentarea materialelor informaționale; îmbunătățirea accesului la informații turistice; îmbunătățirea informațiilor web, WI-FI. Relevante sunt și soluțiile care au în vedere ecologia vizând păstrarea curată a naturii, păstrarea autenticității și respectarea mediului. În baza unei scale Likert, cuprinzând notații de la "1" (foarte nemulțumit) la "5" (foarte mulțumit), turiștii au evaluat oferta turistică din Sălaj, cu un grad mediu destul de ridicat - 4,39.

Dacă comparăm informațiile rezultate din cercetarea efectuată, văzute din perspectiva turiștilor, cu aspectele vizând evaluarea ofertei turistice, observăm că aceștia sunt în mare parte mulțumiți de oferta turistică și în corelație cu așteptările lor.

În cadrul ultimului subcapitol am propus o strategie de dezvoltare a turismului durabil sălăjean și am subliniat totodată importanța managementului destinației prin propunerea spre înființare a Organizației de Management al Destinației Turistice Sălaj.

Necesitatea dezvoltării durabile a turismului a devenit o problemă actuală și stringentă, în contextul creșterii rapide a industriei turismului la nivel mondial și a efectelor sale asupra structurii sociale, a resurselor naturale și a valorilor culturale. Turismul durabil ne permite să minimizăm impactul asupra mediului și să maximizăm avantajele socio-economice ale destinațiilor turistice. Cu alte cuvinte, durabilitatea este menită să ia în considerare atât dezvoltarea, cât și conservarea industriei turismului. În cadrul acestui ultim subcapitol, a fost prezentată o abordare strategică vizând dezvoltarea turistică durabilă a județului Sălaj. Principalele avantaje ale metodei folosite sunt prezentarea unei perspective integrate care poate ajuta la proiectarea unui proces de planificare strategică și la întărirea laturii cantitative a planificării strategice.

Județul Sălaj are potențialul de a deveni o destinație adecvată pentru dezvoltarea tipurilor de turism de interes special, cu bogăția sa culturală, pădurile, depresiunile și alte frumuseți naturale. În afară de aceasta, se poate concluziona că, în ciuda numeroaselor puncte slabe și a amenințărilor, județul Sălaj are un potențial turistic care poate fi gestionat într-un mod durabil prin abordări strategice. De altfel, apreciem că *strategiile propuse în această lucrare pot contribui pe de o parte la dezvoltarea turismului ca mijloc de diversificare economică, iar pe de altă parte, pot asigura o formă de turism durabil care să minimizeze impactul asupra mediului, să ofere o imagine îmbunătățită a destinației și să ducă la creșterea numărului de turiști.*

Venind în sprijinul ideii de dezvoltare a turismului durabil și performant în județul Sălaj, am propus un model de Organizație de Management al Destinației turistice în această zonă turistică a țării.

Realizarea misiunii acestei organizații este condiționată de aplicarea principiilor și procedurilor specifice ale managementului strategic.

Întreaga concepție și realizarea treptată a dezvoltării turismului în cadrul OMD-SJ necesită timp, sprijin financiar și administrativ precum și cooperarea tuturor participanților la piața turismului. Experiența și rezultatele din țările europene dezvoltate, unde managementul destinațiilor este cea mai complexă formă de management a turismului, dau dovada că dezvoltarea pe termen lung a turismului nu poate fi asigurată fără parteneriat și cooperare. O cooperare și o comunicare care funcționează bine stau la baza unei bune imagini și promovări a zonei pe de o parte și a profiturilor economice pe de altă parte. În final, acest lucru va duce la vizitatori mulțumiți care vor reveni cu siguranță în cadrul destinației.

BIBLIOGRAFIE (selectivă)

Cărți

1. Abrudan I., (2005), *Dealurile Sălajului. Studiu de geografie integrat*, Caiete Silvane, Zalău
2. Alecu I., Merce E., Pană D., Sâmbotin L., Ciurea I., Bold I., Dobrescu N., (1997) *Management*, Editura Ceres, București
3. Altman I. (2013) - *Potențialul turistic și valorificarea eficientă în nord-vestul Transilvaniei (jud. Cluj și Sălaj)*, Teza de doctorat, Univ. Babes Bolyai, Cluj Napoca
4. Altman S. I. (2004), *Management și marketing în unități turistice*, Editura Mega, Cluj-Napoca
5. Aubrei D. C. (2007) - *Managementul performanței. Strategii de obținere a rezultatelor maxime de la angajați*, Ed. Polirom, Iași
6. Băcanu B. (2009) - *Management strategic în turism*, Editura Polirom, Iași
7. Băcanu B. (1997) - *Management strategic*, Editura Teora, București
8. Băcanu B. (2007) - *Tehnici de analiză în managementul strategic*, Ed. Polirom, Iași
9. Balaure V., Cățoiu I., Vegheș C. (2005) - *Marketing turistic*, Editura Uranus, București
10. Băloiu L. M. (1995) - *Managementul inovației*, Ed. Eficient, București
11. Băloiu L. M. (1995) - *Managementul inovației*, editura Eficient, București
12. Bârcă A. (2011) - *Biserici de lemn din Sălaj*, Ed. Noi Media, București
13. Benedek J. (2004) - *Amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
14. Bogdan M., (2000) - *Prestari servicii agroturistice (Marketingul serviciilor turistice)*, Editura Universitas, Bucuresti;
15. Bonte Pierre, Izard Michel (1999) – *Dicționar de etnologie și antropologie*, Polirom, Iași.
16. Bornhorst, T., Ritchie B., J.R., Sheehan, L. (2010), "Tourism Management" 31 (2010) 572-589;
17. Boștinăru V. (2012) - *Roșia Montană în dezvoltarea europeană*, Parlamentul European, Bruxelles
18. Bran F. și colaboratorii,(1998)*Economia turismului și mediul înconjurător*, Editura Economica, Bucuresti,;
19. Bran F., Dinu M., Simion T. (1997) - *Turismul rural. Modelul european*, Editura Economică, București
20. Bran F., Simon T., Nistoreanu P., (2000)*Ecoturism*, Editura Economica, Bucuresti;
21. Brătianu C., (2000) Strategic management, course support for distance education, Publishing House Bucharest.
22. Budai Gh., Penescu A. (1997) - *Agrotehnica*, Editura Ceres, București
23. Buianu V., (2006)*Economia agroturismului*, Editura Terra Nostra, Iasi; 396 *Swot analysis of the romanian rural areas process of activities for responsible tourism*
24. Burghele C. (2015) - *Șapte zile în Țara Silvaniei*, Ed. Caiete Silvane, Zalău
25. Camilar M. (2006) - *Bucovina, ghid turistic*, Editura AD Libri, București
26. Ciobanu I. (1998) - *Management strategic*, Editura Polirom, Iași
27. Cocean P. (1999) - *Geografia Turismului*, Editura Focul Viu, București
28. Cocean P., Sorin F. (2008) - *Geografia regională a României*, Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca
29. Constantinescu M. M. (1998) - *Probleme ale metodologiei de cercetare în știința economică*, Editura Economică, București.
30. Coroș, M.M., (2015), *Managementul cererii și ofertei turistice*, Editura CH Beck.
31. David, F., R., (2009) Strategic Management, 12th Edition, Prentice Hall, New Jersey.

32. Dimitrie G. (1942) - *Enciclopedia României, Vol. II, Țara Românească*, București
33. Dobrea - Luca, Mihaela and Nistoreanu P., 2010. Development of rural tourism case study: Neamt area, *Journal of Commerce*, no. 9, 129.
34. Donoica Ș. (1989) - *Aspecte din activitatea de turism*, Editura Litera, București
35. Drexhage, J. & Murphy, D. (prepared) (2010). *Sustainable development: from Brundtland to Rio 2012*. International Institute for Sustainable Development (IISD) for UN, New York: UN.
36. Drăguț L. (2000) - *Geografia peisajului*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
37. Drăguț V. (1978) - *Monumente istorice bisericesti din Eparhia Oradiei*, Ed. Episcopiei Ortodoxe, Oradea
38. EC, 2009. Rural development in the European Union. Statistical and economic information.
39. European Parliament, 2004-2009, Committee on Regional Development, Amendments
40. Filip C., C., Nistor V., D. (2014) - *Târgul de la Fechetău*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca
41. Galiș P. (2016) - *Jubileu la Măgura Priei. Măsuris- 50*, Ed. Caiete Silvane, Zalău
42. Galiș P., Galiș Z. (2007) - "*Școală veche-n sat străvechi*" , *140 de ani de la atestarea documentară a învățământului Cizerean-(monografie)*, Ed. Școala Noastră, Zalău
43. Garrett B., Dussauge P., Durand R., (2009). *Toute la Stratégie d'entreprise..* Strategy, 5e édition, DUNOD, Paris.
44. Gavrilesco C. (2010) - coordonator, *Managementul economic si ecologic al resurselor de sol*, Editura Academiei Romane, Bucuresti;
45. Gavrilesco C.,- coordonator, Proiectul CEEEX - "*Modelarea raspunsului exploatațiilor agricole la integrarea principiilor economice cu cele de mediu prin managementul durabil al resurselor de sol*", Raport de cercetare, Institutul de Economie Agrara, Bucuresti,2008;
46. Gavrilesco D., coordonator, *Economii rurale locale - Dimensiuni si perspective*, Editura Agris, Redactia Revistelor Agricole, Bucuresti, 2000;
47. General for Agriculture and Rural Development, Brussels, http://ec.europa.eu/agriculture/agrista/rurdev2009/index_en.htm, accesat 2.12.2018
48. Gheorghe-Moisii M., Tîrziu E., *Managementul strategic al dezvoltării durabile în organizații*, Editura Universitară.
49. Giurescu D., C. (1981) - *Istoria ilustrată a românilor*, Editura Sport-turism, București
50. Glăvan V., *Turism rural, agroturism, turism durabil, ecoturism*, Editura Economica, Bucuresti, 2003;
51. Goia I., A. (1982) - *Zona etnografică Meseș*, Editura Sport Turism, București
52. Goja P. (2006) - *Bistrița Năsăud, ghid turistic*, Ad Libri, p. 4
53. Goja P. (2006) - *Maramureș, ghid turistic*, Editura Ad Libri, București
54. Hammersley, M., (2003). Case Study, *Encyclopedia of Social Science Research Methods*, SAGE Publications,http://sageereference.com/socialscience/Article_n92.html, accesat 22.09.2018
55. Holowaty S., 1995, *Marketing-curs introductiv*, Editura Relaxrom, Oradea
56. Hvass, A. K., (2013)"*Too fund or not to fund: A critical look at funding destination marketing campaigns*", "*Journal of Destination Marketing & Management*, 28 May, 2013, Editura Elsevier;
57. Iluț P. (1998) - *Abordarea calitativistă a socioumanului*, Editura Polirom, Iași
58. Ionescu Gh., Gh. (1996) - *Dimensiunile culturale ale managementului*, Editura Economica, București
59. Isac F. L., Rusu S. (2007) - *Management în turism*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Mirton, Timișoara

60. Josan I. (2009) - *Țara Silvaniei*, Studiu de geografie regională, Presa Universitară din Oradea, Oradea
61. Kerekes K., et al., 2010., *Dezvoltare rurală. Ocuparea forței de muncă în mediul rural*, Editura Accent, Cluj- Napoca, pp. 33, 127.
62. Knight P. (2005) - *Planul eficient de marketing. O metodă valorificată pentru companiile de orice mărime*, Editura BIC ALL, București
63. Kotler P. (1997) - *Managementul marketingului*, Editura Teora, București
64. Krueger, RA, (2003). Focus Group, Encyclopedia of Social Science Research Methods, SAGE Publications, http://sage-ereference.com/socialscience/Article_n345.html, accesat 25.01.2019
65. L.R. Brown, Eco (2001)- *Economy. Creating an economy for our planet*, Bucharest, Technical Publishing House, pg.159.
66. Lazăr I., Marton M., Lazăr P. S., (2000), *Management general*, Curs universitar, UBB Cluj Napoca
67. Lefter V., Deaconu A., Manolescu A., Marinceaș V. C., Marin I., Nica E., Bogdan A., Igrăș Ș. (2012) - *Managementul resurselor umane*, Editura Preuniversitaria, București
68. Liviu I., 2008., Basic enterprise economy, course support for Babes-Bolyai University of Cluj- Napoca, Continuing Education Center and teaching at Faculty of Economics and Business Administration, Cluj Napoca, p 33.
69. Lupaș I. (1937) - *Istoria unirii românilor*, Fundația Culturală Regală "Principele Carol", București
70. Mac, I., Petrea, Rodica, Peter, D., 1999, Issue of the implications and requirements of the development of rural tourism in Romania, Terra- magazine, Geographical Society of Romania, Bucharest, nr.1-2/1999, p.7 -11.
71. Maghiu P. (2011) - *Peștera de la Cuciulat, unică în Europa Centrală*, în "Adevărul de seară"
72. Maracineanu F., Nistoreanu M., Constantin E., *Dezvoltare rurala. Politici si strategii*, Editura Ceres, Bucuresti, 2003;
73. Matei D., *Turismul rural. Teorie si realitate*, Editura Terra Nostra, Iasi, 2005;
74. Mateoc S., Ungureanu, G., 2010. Regional and rural development. Developments and trends, Publisher Mirton, Timisoara, 46.
75. Medve A., Daraczi I., Coste G. (2011) - *Obiective turistice în nord-estul județului Sălaj*, Editura Școala Noastră, Zalău
76. Mihaș I., Pop I., Mastan M., Lungescu D., Lazăr I., Popa M. (2003) - *Management general*, Editura Carpatică, Cluj Napoca
77. Minciu R., (2004). Tourism Economy, 3rd Edition, Uranus Publishing House, Bucharest.
78. Minciu, Rodica (1995) - *Amenajarea turistică a teritoriului*, Editura Sylvi, București
79. Mineriu R. (2000) - *Economia turismului*, Editura Uranus, București
80. MINISTERUL AGRICULTURII SI DEZVOLTARII RURALE (MADR), *Programul National de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2007 – 2013*, www.madr.ro.
81. Moga T., Rădulescu C., (2004)*Dezvoltarea complexa a spatiului rural*, Editura ASE, Bucuresti;
82. Moise I., Șteiu N., Bara Ș. (2007) - *Fildurile. Frumusețe, istorie și artă populară*. Editura Caiete Silvane, Zalău
83. Morariu T., Sorocovschi F. (1972) - *Județul Sălaj*, Editura Academiei, București
84. Morrison, A., (2012)"*Destination Management and Destination Marketing*", Editura Routledge, New York;
85. Mortan Mar, 2005, *Agroturismul, o alternativă posibilă*, Editura Dacia, Cluj Napoca
86. Neacșu N. (2000) - *Turismul și dezvoltarea durabilă*, Editura Expert, București
87. Neacșu N., *Turismul si dezvoltarea durabila*, Editura Expert, Bucuresti, 1999;

88. Neagu V. (2002) - *Managementul turistic și al serviciilor turistice*, Editura Silvi, București
89. Neagu V., Stanciu Gh. (1996) - *România. Charta europeană a spațiului rural*, Editura Ceres, București
90. Neculau A. (2007) - *Dinamica grupului și a echipei*, Editura Polirom, Iași
91. Nicolescu O., Ion V., (1997), *Management*, Editura Economică, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București
92. Nicolescu, O., (2001). *SMEs management*, Economic Publishing House, Bucharest, p
93. Nicoletta, R., Servidio, R., (2012) "*Tourists' opinions and their selection of tourism destination images: An affective and motivational evaluation*", Articol publicat în "Tourism Management Perspectives 4(2012) 19-27" , Editura Elsevier;
94. Nistoreanu P., (1999) *Turismul rural – o afacere mica cu perspective mari*, Editura Didactica si Pedagogica R. A., Bucuresti;
95. Nistorescu , T., Sitnikov , C., (2009). *Strategic Management*, Editura Sitech, Craiova,
96. Nistorescu T. (2013), *Strategia întreprinderii și avantajul concurențial*, Editura Prouniversitaria, București
97. Oltean V. (2003) - *Marketingul serviciilor, o abordare managerială*, Editura Ecomar, București
98. Oțlea G. (2012) - Arhimandrit, *Mănăstirea Strâmba, loc sfânt de îndreptare a sufletului*, Zalău
99. Otiman P. I., (2006) *Dezvoltarea rurala durabila in Romania*, Editura Academiei Romane, Bucuresti;
100. Pădurean A. (2002) - *Mănăstirea "Adormirea Maicii Domnului" Strâmba, Sat Păduriș, comuna Hida, jud. Sălaj, Zalău*
101. Pascaru M. (2006) - *Valea Prahovei, Ghid turistic*, Editura Ad Libri, București
102. Pender L., Sharpley R., (2005). *The Management of Tourism*, SAGE Publications Ltd., p 187.
103. Petri Mor (1901-1904) - *Szilagyvarmegye Monographyaja*. (Monografia județului Sălaj) Budapesta
104. Pop I. A., Bolovan I. (2013) - *Istoria Transilvaniei*, Editura Eikon, Cluj Napoca
105. Popescu A., (2002) *Dezvoltare rurala*, Editura Universitara, Bucuresti;
106. Posea G. (2006), *Geografia României*, AllEducational, București
107. Postelnicu Gh. (1999) - *Economia Turismului*, Editura a II-a revăzută și adăugită, Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", Cluj Napoca
108. Prodan D. (1986) - *Iobăgia în Transilvania în sec. al XVIII-lea, I, Supușii*. Editura Științifică și Enciclopedică, București
109. Pruteanu Ș., Anastasilii B., Jijie T. (2005) - *Cercetare de marketing. Studiul piețelor pur și simplu*, Ediția a II-a, Editura Polirom, Iași
110. Radu I. (coordonator), Ursăcescu M, Ursăcescu D., Vlădeanu D., Cioc M., Burlacu S. (2005) - *Informatică și management. O cale spre performanță*, Ed. Universitară, București
111. Rădulescu C. Z., (2013), *Decizie multicriterială, metode și aplicații în dezvoltare durabilă*, Editura Printech, București.
112. Report 2009, Commission of the European Communities, Directorate - *Section – Economy and Management*
113. Ritchie, Brent J. R. and Crouch, Geoffrey I. (2003). *The Competitive Destination, A Sustainable Tourism Perspective*. Wallingford, Oxon: CABI Publishing.
114. Ritson, N., 2008. *Strategic Management*. Ventus Publishing, p 44.
115. Rojanschi V., Bran F., Diaconu Gh., Iosif Gh. N., Toderoiu, F., (1997) *Economics and the Environment*, Bucharest, Economic Tribune, pg.109.
116. Rotariu T. (1999) - *Recensământul din 1900, Transilvania*, Editura Staff București, București

117. Rotariu, I., (2009) "*Dezvoltarea Destinației Turistice*", Sibiu, Editura Alma Mater;
118. Rusu S. (2007) - *Turism rural și agroturism*, Editura Mirtan, Timișoara
119. *Sălaj. Monografie*, (1980) - Editura Sport Turism, București
120. Savu A. (1975) - *România. Sinteză Geografică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București
121. Schase R. (1998) - *Clasele sociale*, Editura Du Style, București
122. Scioșteanu A., CM, (2006), The effects of rural tourism development in Romania, Annals of University of Craiova, Economic Sciences Series no. 34, Vol 1, p 19.
123. Simion C. O., Tănăsescu R., Buianu V., (2002)*Management general, agricol și agroturistic*, Editura Universitas Company, București;
124. Snepenger, D., Snepenger, M., Dalbey, M., Wessol, A., (2007)"*Meanings and Consumption Characteristics of Places at a Tourism Destination*" , Journal of Travel Research 2007, 45:310, Editura Sage;
125. Sombory, Claudia (2012) -*Oameni și așezări transilvane*, Editura Ecou transilvan, Cluj-Napoca
126. Stăncioiu I., Militaru Gh. (1998) - *Management - elemente fundamentale*, Editura Teora, București
127. Stăncioiu A. (1999) *Dicționar de terminologie turistică*, Editura Economica, București
128. Stănciulescu G. (2003) - *Managementul operațiilor de turism*, Editura Allbeck, București
129. Stănciulescu G. (2004) - *Managementul turismului durabil în centrele urbane*, Editura Economică, București
130. Șteiu N., Bota L., Bota I. (2015) - *Huedinul și împrejurimile lui. Geografie- istorie locală*. Editura Dokia, Cluj Napoca
131. Stoica D., Lazăr I. P. (1908) - *Schița Monografică a Sălajului*, Institutul Tipografic și de Editare, Șimleu Silvaniei
132. Stoica G., Petrescu P. (1997) - *Dicționar de artă populară*, Editura Enciclopedică, București
133. Stoican M., Sonea C.G., Camarda A., (2013), *Managementul calității în turismul rural*, Editura PrimexCom Chișinău.
134. Sharpley, R. (2009). *Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?*. London, New York: Earthscan.
135. Stugren B. (1994) - *Ecologia teoretică*, Casa de editură "Samus", Cluj Napoca
136. Swedberg R. (1992) - *Max Weber and the idea of Economic Sociology*, Princeton University Press
137. Swarbrooke, J. (1999) *Sustainable Tourism Management*. London: CABI Publishing.
138. Taloș I. (1997) - *Meșterul Manole "Grai și suflet- cultura națională"*, București.
139. Todaro, M.P. & Smith, S.C. (2003). *Economic Development* (8th ed.). Harlow: Pearson Education limited
140. Thomas, A (2004). *The Study of Development*. Paper prepared for DSA Annual Conference. London: Church House
141. Tangi, S. (2005). *Introduction to Development Studies*. Scientific network. Academia. edu
142. Turner, R.K. (Eds.) (1993). *Sustainable Environmental Economics and Management. Principles and Practice*. London: Belhaven Press.
143. The Members of ETC Marketing Intelligence Committee (2011) "*Handbook on Tourism Product Development*", World Tourism Organisation, Madrid;
144. Ursan, V., (2010) - Name of person and place names in Sibiu Borders, Riwer Month, Sibiu, Techno Publishing-Media.
145. Vădineanu A., (1999)*Dezvoltare durabila. Mecanisme și instrumente*, Editura Universității, București;

146. Veasna, S., Wu, W.I., Huang, C.H., (2013) "*The impact of destination source credibility on destination satisfaction: The mediating effects of destination attachment and destination image*",
147. Vedinaș T. (2015) - *Proiecte rurale românești*, Editura Volol Press, Timișoara
148. Vincze M., (2000)*Dezvoltarea rurala si regionala. Idei si practici*, Editura Presa Universitara Clujeana, Cluj - Napoca;
149. Vincze, M., Kerekes, K., Pakucs, B. and Veress, E., (2009). Set of Methodologies for collecting data sets from the Reference Areas. Deliverable 3.1. of the EU Framework project 'RuralJobs ', www.ruraljobs.org
150. Wheeler, S.M. (2004) - *Plannig for Sustainability. Creating Livable. Equitable, and Ecological Communities*, Routledge, New York
151. Yin RK, (2003) - *Case study research: design and methods*, 3rd edition, Sage Publications, Thousand Oaks, London / New Delhi, pp.67 -79.
152. Zaharia M., Zaharia C., Deac A., Vizinteanu F. (1993) - *Management. Teorie și aplicații*, Editura Tehnică, București
153. Zahiu L. și colaboratorii, (2003) -*Structurile agrare si viitorul politicilor agricole*, Editura Economica, Bucuresti;
154. Zecheru V. (2002) - *Management în cultură*, Editura Litera Internațional, București

Articole și studii:

1. Abdul Rauf FH. (2014). *Environmental strategic factor analysis of the tourism industry in the South Coastal Part of Sri Lanka*. J Emerg Trends Econ Manag Sci 5 (5): 426 -434.
2. Andereck, K., and Vogt, C. (2000) *The Relationship between Residents' Attitudes toward Tourism and Tourism Development Options*. Journal of Travel Research, 39, 27-36.
3. Archer, B., & Cooper C., (1994). *The positive and negative impacts of tourism*. In W. Theobald (Ed.), *Global tourism: The next decade* (pp. 73-91). Oxford, U.K.: Butterworth Heinemann Ltd
4. Archer, B., Cooper, C. & Ruhanen, L. (2005), "*The positive and negative impacts of tourism*", in W. Theobald (ed.), *Global Tourism: The Next Decade*, 3rd edn, pp. 79-102, Butterworth-Heinemann, Oxford.
5. Ariefianda R, Hidayat JW, Maryono E. (2019). *Assessment of Tourism Suitability in Natural Tourism Object of Lengkuas Island, Sijuk District, Belitung Regency, Bangka Belitung Province*. E3S Web of Conferences 125: 1-5. DOI: 10.1051/e3sconf/201912501011
6. Arrow, K.J & Fisher, A.C. (2000). *Environmental Preservation, Uncertainty, and Irreversibility*. In C. Gopalakrishnan (Ed.), *Classic Papers in Natural Resource Economics* (pp. 76-84). Hound- mills, Basingstoke, Hampshire, London: Macmillan Press Ltd.
7. Arrow, K.J. & Lind, R.C. (1970). *Uncertainty and the Evaluation of Public Investment Decisions*. The American Economic Review, 60(3), 364-378.
8. Aziz A, Idris NH, Jamaludin M, Mariapan M, Samdin Z. (2017). *The attractiveness of Bukit Nanas recreational forest as an ecotourism destination as perceived by foreign visitors*. Intl J Asian Soc Sci 7 (7): 546-556. DOI: 10.18488/journal.1.2017.77.546.556
9. Barjoc C., (14 iulie 2014) - *Festivalul roman Porolissum este la a X-a ediție*, în "Graiul Sălajului", An XXII, nr. 5627
10. Barjoc C.,(4 iunie 2014) - *Zece ani de la prima ediție. Festivalul roman Zalău Porolissum se va desfășura în 25 și 26 iulie*, în "Graiul Sălajului", an XXII

11. Beck, U. & Wilms, J. (2004). *Conversations with Ulrich Beck*. Cambridge: Polity Press. În Duran, C.D., Gogan, L.M., Artene, A. & Duran, V. (2015). *The components of sustainable development - a possible approach*. *Procedia Economics and Finance*, 26, 806-811
12. Bjork, P. (2000). *Ecotourism from a conceptual perspective, an extended definition of a unique tourism form*. *International Journal of Tourism Research*, 2(3), 189-202
13. Bodea C., (2014), *Rolul turismului în dezvoltarea rurală. Strategie de dezvoltarea turismului în Beliș, județul Cluj, România*, *Revista Transilvană de Științe Administrative*.
14. Boo, E. (1995). *Ecotourism planning for protected areas*. In K. Lindberg, & D. E. Hawkins (Eds.), *Ecotourism: A guide for planners and managers* (pp. 15-31). North Bennington: The Ecotourism Society
15. Bottrill, C., & Pearce, D. (1995). *Ecotourism: Towards a key elements approach to operationalizing the concept*. *Journal of Sustainable Tourism*, 3(1), 45-54
16. Bramwell, B. (1990). *Green tourism in the countryside*. *Tourism Management*, 11(2) 358-360
17. Bramwell, B., Henry, I., Jackson, G., & Van der Straaten. J. (1996). *A framework for understanding sustainable tourism management*. In B. Bramwell, I. Henry, G., Jackson, A. G. Prat, G. Richards, & J. Van der Straaten, (Eds.), *Sustainable tourism management: Principles and practices* (pp. 23-71). Tilburg, NL: Tilburg University Press
18. Brooks, E. (2013). Is “*The Future We Want*” good for business?. Accesat la <http://www.newsustainabilityinc.com/2013/12/04/isthefuturewewantgoodforbusiness/>.
19. Buckley, R. (2009). *Evaluating the net effects of ecotourism on the environment: a framework, first assessment and future research*. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(6), 643-672
20. Butler, R. (1992). *Alternative Tourism: The Thin Edge of the Wedge*. In V. L. Smith, and W. R. Eadington, (Eds.), *Tourism Alternatives* (pp. 31-46). Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press
21. Butler, R. (1993). *Interview with Richard Butler*. *Journal of Sustainable Tourism*, 1(2), 137-142
22. Bulatovic I., Micera R. (2018). Slow Tourism concept and cultural sites: is the town of Kotor (Montenegro) ready for the Cittaslow Movement. In *Proceedings Culture, Heritage and Tourism Development*, 274-280. DOI: 10.15308/Sitcon-2018-274-280.
23. Byrd, E. T. and Gustke, L. D. (2004) *Identifying tourism stakeholder groups based on support for sustainable tourism development and participation in tourism activities*. In F. D. Pineda, & C. A. Brebbia (Eds.), *Sustainable tourism: The sustainable world*, 97-108. London: WIT Press.
24. Byrd, E. T. and Gustke, L. D. (2007) *Using Decision Trees to Identify Tourism Stakeholders: The case of two Eastern North Carolina counties*. *Tourism and Hospitality Research*, 7(3/4), 176-193.
25. Byrd, E. T., Bosley, H. E. and Dronberger, M. G. (2009a) *Comparisons of stakeholder perceptions of tourism impacts in rural Eastern North Carolina*. *Tourism Management*, 30(5), 693-703.
26. Byrd, E. T., Cardenas, D. A., and Greenwood, J. B. (2008) *Factors of Stakeholder Understanding of Tourism: The Case of Eastern North Carolina*. *Tourism and Hospitality Research*, 8(3), 192-204.
27. Carreiro, H. (2014). *Sustainable tourism in India*. *USA Today*. Accesat la <http://traveltips.usatoday.com/sustainable-tourism-india-12448.html>

28. Cater, E. (1994). *Ecotourism in the third world – Problems and prospects for sustainability and the environment*. In E. Cater & G. Lowman (Eds.), *Ecotourism: A sustainable option?* (pp. 69-86). London, U.K.: John Wiley & Sons Ltd
29. Cater, E., & Lowman, G. (Eds.). (1994). *Ecotourism: A sustainable option?* Chichester, U.K.: John Wiley & Sons Ltd.
30. Cheia, G. (2013). *Ecotourism: Definition and concepts*. *Journal of Tourism*, (15), 56-60
31. Caffyn, A. (2012). Advocating and implementing slow tourism. *Tourism Recreation Research*, 37(1), 77-80. DOI:10.1080/02508281.2012.11081690.
32. Chang, C. L., McAleer, M., and Ramos, V. (2020). A charter for sustainable tourism after COVID-19, *Sustainability*, 12, 3671, 1-4. DOI: 10.3390/su12093671.
33. Chende Gh. R., Petrean P. I. (iunie 2006), - *Folclorul - simbolul național*, în "Sylvania", An V, nr. 1-4, pp.13-16
34. Chiutsi, S., Mukoroverwa, M., Karigambe, P., & Mudzengi, B. K. (2011). *The theory and practice of ecotourism in Southern Africa*. *Journal of Hospitality Management and Tourism*, 2(2), 14-21
35. Clarke J, Godfrey K. (2000). *The Tourism Development Handbook: A Practical Approach to Planning and Marketing*. Continuum, London.
36. Cocean R., Souca L. (2018), *Particularități ale ciclului de viață al destinațiilor turistice rurale*, *Geographia Napocensis Anul XII*, nr. 1.
37. Conway, D., & Timms, B. (2010). Re-branding alternative tourism in the Caribbean: The case for 'slow tourism'. *Tourism and Hospitality Research*, 10(4), 329-344. DOI: 10.1057/thr.2010.12.
38. Cohen, E., & Cohen, S.A. (2012). *Current sociological theories and issues in tourism*. *Annals of Tourism Research*, 39(4), 2177-2202
39. Cooper C, Fletcher J, Gilbert D, Wanhill S, Shepherd R. 1998. *Tourism: Principles and Practice*. 2nd ed. Pearson Education Limited. England
40. Costa, C. (2001) *An Emerging Tourism Planning Paradigm? A Comparative Analysis between Town and Tourism Planning*. *International Journal of Tourism Research*, 3, 425-441.
41. Croall, J. (1995). *Preserve or destroy: Tourism and the environment*. London, U.K.: Calouste Gulbenkian Foundation
42. D'Amore, L. J. (1983), "*Guidelines to planning in harmony with host community*", in P. Murphy (ed.), *Tourism in Canada: Selected Issues and Options*, pp. 135-159, University of Victoria, Victoria B. C.
43. Davidescu, A.A.M., Strat, V.A., Grosu, R.M., Zgură, I.D. and Anagnoste, S., (2018). *The Regional Development of the Romanian Rural Tourism Sector*. *Amfiteatru Economic*, 20 (Special No. 12), pp. 854-869.
44. Davies, G.R. (2013). *Appraising Weak and Strong Sustainability: Searching for a Middle Ground*. *Consilience: The Journal of Sustainable Development*, 10(1), 111-124.
45. De Brouwer, P.J.S. (2008). *Maslowian Portfolio Theory: An alternative formulation of the Behavioural Portfolio Theory*. *Journal of Asset Management*, 9(6), 359-365. DOI: 10.1057/jam.2008.35.
46. Dickinson, J., & Lumsdon, L. (2010). *Slow Travel and Tourism*. UK: Earthscan. DOI: 10.1017/S0814062600000203.
47. De Kadt, E. (1992). *Making the alternative sustainable: Lessons from development for tourism*. In V. Smith, & W. Eadington (Eds.). *Tourism alternatives: Potentials and problems in the development of tourism* (pp. 47-75). Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press

48. Demonja, D., & Gredicak, T. (2014). *Exploring the cultural tourism-sustainable development' nexus: The case of Croatia*. Scientific Annals of the "Alexandru Ioan Cuza" University of Iasi: Economic Sciences Series, 61(2), 161-179.
49. Dimitriou, C. K. (2000). *Ecotourism: A different approach*. Tourism & Economy, 27(264), 120-124
50. Dobson, A. (1996). *Environmental Sustainabilities: an analysis and a typology*. Environmental Politics, 5, 401-428. In Davies, G. R. (2013). *Appraising Weak and Strong Sustainability: Searching for a Middle Ground*. Consilience: The Journal of Sustainable Development, 10(1), 111-124.
51. Dodds R, Ali A, Galaski K. (2016). *Mobilizing knowledge: determining key elements for success and pitfalls in developing community-based tourism*. Curr Issues Tourism 21 (13): 1547-1568. DOI: 10.1080/13683500.2016.11502
52. Duran, C.D., Gogan, L.M., Artene, A. & Duran, V. (2015). *The components of sustainable development - a possible approach*. Procedia Economics and Finance, 26, 806-811.
53. Dutton, I. & Hall, C. M. 1989, "*Making tourism sustainable: The policy/practice conundrum*", Proceedings of the Environment Institute of Australia Second National Conference, Melbourne, Australia.
54. Dzulyana MA, Irawan EP, Saragih N. (2019). *Semiotic analysis of the message of meaning on Pesona Indonesia Advertisement of Pesona Indonesia 2017 Destination Version*. Intl J Innov Sci Res Technol 4 (10): 476-484.
55. Everingham, P., and Chassagne, N. (2020). Post COVID-19 ecological and social reset: moving away from capitalist growth models towards tourism as Buen Vivir. *Tourism Geographies*, 1-12. DOI 10.1080/14616688.2020.1762119.
56. EEA, European Environment Agency (1999). *Environmental indicators: Typology and overview*.
57. EEA, European Environment Agency (2003). *EEA core set of indicators: Revised version*. Copenhagen: EEA.
58. EEA, European Environment Agency (2005). *EEA core set of indicators: Guide*. Copenhagen: EEA.
59. Elkington, J. (1994). *Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development*. California Management Review, 36(2), 90-100.
60. ESDN, European Sustainable Development Network (2012). *The Rio+20 Conference 2012: Objectives, processes and outcomes*. Accesat la http://www.sd-network.eu/quarterly%20reports/report%20files/pdf/2012-June-The_Rio+20_Conference_2012.pdf.
61. ESDN, European Sustainable Development Network (2013). *Quarterly Reports: Objectives and Indicators of Sustainable Development in Europe – A Comparative Analysis of European Coherence*. Accesat la http://www.sd-network.eu/quarterly%20reports/report%20files/pdf/2007-December-Objectives_and_Indicators_of_Sustainable_Development_in_Europe.pdf.
62. Estevo, G. (2010). Development. In W. Sachs (Ed.), *The Development Dictionary: A guide to knowledge as power* (2nd ed.) (pp. 1-23). London, New York: Zed Books.
63. European Commission (2001a). *Defining, measuring and evaluating carrying capacity in European tourism destinations*. Final report. Accesat la http://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/tcca_en.pdf.
64. European Commission (2001b). *Measuring progress towards a more sustainable Europe: Proposed indicators for sustainable development*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

65. European Commission (2005). *Measuring progress towards a more sustainable Europe: Sustainable development indicators for the European Union*. Data 1990-2005. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
66. European Commission (2007). *Measuring progress towards a more sustainable Europe: 2007 monitoring report of the EU sustainable development strategy*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
67. European Commission (2009). *Sustainable Development Indicators. An Overview of relevant Framework Programme funded research and identification of further needs in view of EU and international activities*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Accesat la http://www.ieep.eu/assets/443/sdi_review.pdf.
68. European Commission (2012). *Life cycle indicators for resources, products and waste*. Report by the Joint Research Centre of the European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
69. Eurostat (2012). *Figures for the future: 20 years of sustainable development in Europe? A guide for citizens*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
70. Eurostat (2013). *Sustainable development in the European Union: 2013 monitoring report of the EU sustainable development strategy*. European Commission. Accesat la http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-02-13-237/EN/KS-02-13-237-EN.PDF.
71. Eurostat (2014). *Getting messages across using indicators. A handbook based on experiences from assessing Sustainable Development Indicators. 2014 edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
72. Eurostat (2015a). *Sustainable development indicators*. Accesat la <http://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi>.
73. Eurostat (2015b). *Sustainable development in the European Union. 2015 monitoring report of the EU Sustainable Development Strategy. 2015 edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
74. Farrell, B. H. and Twining-Ward, L. (2004) *Reconceptualizing Tourism*. *Annals of Tourism Research*, 31(2), 274-295.
75. Foldes, L.P. & Rees, R. (1977). *A Note on the Arrow-Lind Theorem*. *American Economic Review*, 67(2), 188-193.
76. Fullagar, S., Markwell, K., and Wilson, E. (2012). Starting Slow: Thinking Through Slow Mobilities and Experiences In S. Fullagar, K. Markwell, & E. Wilson (Eds.), *Slow Tourism: Experiences and Mobilities*, 1-8. UK: Channel View Publications.
77. Freeman, M. (2014, March, 8). *Sustainable tourism in New Zealand*. USA Today. Accesat la <http://traveltips.usatoday.com/sustainable-tourism-new-zealand-13524.html>
78. Freeman, R. E. (1999), "*Divergent stakeholder theory*", *Academy of Management Review*, vol. 24, no. 2, pp. 233-236.
79. Gauthier, D. A. (1993). *Sustainable development, tourism and wildlife*. In J.G.. Nelson, R. Butler & G. Wall (Eds.), *Tourism and sustainable development: Monitoring, planning, managing* (pp. 59-82). Ontario, CA: University of Waterloo
80. Georgiev, G. (2010). *Rural and ecotourism development in scope of Bulgarian tourism*. *Scientific Annals of the 'Alexandru Ioan Cuza' University of Iasi: Economic Sciences Series*, 325-339
81. Groenendaal, E. (2012). Slow tourism initiatives: An exploratory study of Dutch lifestyles entrepreneurs in France. *Slow tourism: Experiences and mobilities*, 54, pp. 201.
82. Ghergariu L., Fărcaș A. (1977) - *Țara Silvaniei*, în *Acta Musei Prolissensum*, Zalău

83. Gilbert, D. C., Penda and Friel (1994). *Issues in sustainability and the national parks of Kenya and Cameroon*. In C. P. Cooper, & A. Lockwood (Eds.), *Progress in Tourism, Recreation, and Hospitality Management* (Vol. 16, pp. 30-45). Chichester, UK: John Wiley & Sons
84. Godfrey, K. B. (1998). *Attitudes towards "sustainable tourism" in the UK: A view from local government*. *Tourism Management*, (19)3, 213-224
85. Green, H., Hunter, C., & Moore, B. (1990). *Assessing the environmental impact of tourism development; Use of the Delphi technique*. *Tourism Management*, 11(2), 111-120
86. Guimaraes CRFF, Silva JR. (2016). *Pay gap by gender in the tourism industry of Brazil*. *Tourism Manag* 52: 440-450.
87. Gunn, C. (1977), "*Industry pragmatism vs tourism planning*", *Leisure Sciences*, vol. 1, no. 1. pp. 85-94.
88. Gunn, C. A. (1988), *Tourism Planning*, Taylor & Francis, New York.
89. Gunn, C. A. (1994), *Tourism Planning: Basics, Concepts, Cases*, Taylor & Francis, Philadelphia.
90. Gunn, C. A. (1994). *Tourism planning: Basics, Concepts, Cases*. (3rd ed.). London, U.K.: Taylor & Francis Ltd
91. Gursoy, D. and Rutherford, D. G. (2004) *Host Attitudes toward Tourism: An Improved Structural Model*. *Annals of Tourism Research*, 31, 495-516.
92. Gyorfı D. (2012) - *Doi oameni liberi. Baronul și iobagul*, *Revista Silvania*, nr. 3, Zalău
93. Habibah A, Mushrifah I, Hamzah J, et al. (2012). *Assessing natural capitals for sustainable ecotourism in Tasik Chini Biosphere Reserve*. *Adv Nat Appl Sci* 6 (1): 1-9.
94. Hall, C. M. & McArthur, S. (1998), *Integrated Heritage Management*, The Stationery Office, London.
95. Hall, C. M. (1994), *Tourism and Politics, Power and Place*, Bellhaven Press, London.
96. Hall, C. M. (1998), *Tourism Development, Dimensions and Issues*, 3rd edn, Addison Wesley Longman, South Melbourne.
97. Hall, C. M. (1999), "*Rethinking collaboration and partnership: A public policy perspective*", *Journal of Sustainable Tourism*, vol. 7, no. 3&4, pp. 274-289.
98. Hall, C. M. (2000), *Tourism Planning: Policies, Processes and Relationships*, Prentice Hall, Harlow.
99. Hall, C. M. (2003), *Introduction to Tourism: Dimensions and Issues*, 4th edn, Pearson Education Australia, Frenchs Forest.
100. Hall, C. M. (2012). *The contradictions and paradoxes of slow food: Environmental change, sustainability and the conservation of taste*. In Fullagar, S., Markwell, K., & Wilson, E. (2012). *Slow tourism: Experiences and mobilities*, 53-68. *Aspects of Tourism*, 54. Channel View Publications. DOI: <https://doi.org/10.21832/9781845412821>
101. Hall, C. M., Jenkins, J. & Kearsley, G. (1997), *Tourism Planning and Policy in Australia and New Zealand: Cases, Issues and Practice*, McGraw Hill, Sydney.
102. Harris, R., & Leiper, N. (1995). *Sustainable development and tourism: An overview*. In R. Harris & N. Leiper (Eds.), *Sustainable tourism: An Australian perspective* (p. xviii). Oxford, U.K.: Butterworth-Heinemann Ltd
103. Hartwick, J.M. (1977). *Intergenerational Equity and the Investing of Rents from Exhaustible Resources*. *The American Economic Review*, 67(5), 972-974.
104. Harwood, R.R. (1990). *The history of sustainable agriculture*. In C.A. Edwards et al. (Eds.). *Sustainable Farming Systems*, (pp. 3-19). In Duran, C.D., Gogan, L.M., Artene, A. & Duran, V. (2015). *The components of sustainable development - a possible approach*. *Procedia Eco- nomics and Finance*, 26, 806-811

105. Hawkins, C. (1994). *Ecotourism: Opportunities for developing countries*. In W. Theobald (Ed.), *Global tourism: The next decade* (pp. 261-273). Oxford, U.K.: Butterworth-Heinemann Ltd